

**Stockholms
stad**

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
Avdelningen för Utveckling och Samordning
Uppföljningsenheten

Slutrapport

Nyanländas lärande

år 2014 -2016

stockholm.se

Viktor Engström och Anita Fagervall
Utbildningsförvaltningen
Stockholms Stad

Sammanfattning

I vårt uppdrag att utvärdera ett antal nyanlända elevers lärande har vi under åren 2014-2016 genomfört lektionsobservationer, elev- och lärarintervjuer samt tagit del av aktuell dokumentation kring elevernas kunskapsutveckling.

Vi har sett exempel där IKT i form av Ipads och interaktiva tavlor utvecklar lärandet för de nyanlända eleverna.

De skolor som bedriver ett medvetet språkutvecklande arbetssätt för alla elever, resulterar även i ett mervärde i lärandet för de nyanlända eleverna.

Ett inkluderande arbetssätt, där nyanlända elever i förberedelsegrupp får regelbunden undervisning i ordinarie klass, förstärker dessa elevers lärande. Det resulterar i ett "språkbad" som utvecklar det svenska språket och sätter eleverna i ett socialt sammanhang.

Flera av skolorna saknar dokumenterade rutiner för kartläggningar, uppföljningar av kunskapsutvecklingen och överlämningar. Rektor var sällan delaktig i beslut om övergång till ordinarie klass.

Studiehandledning ges till flera av eleverna. Organisationen ser olika ut på de olika skolorna. En del elever får stödet i klass och andra utanför klassrummet. Det är skillnader i hur väl samarbetet mellan undervisande lärare och studiehandledare fungerar.

Exempel på framgångsfaktorer som påverkar nyanländas lärande:

- Digitalt stöd med Ipads, interaktiva tavlor och inläsningstjänst
- Ett medvetet och gemensamt språkutvecklande arbetssätt
- Rutiner/policies för kartläggningar, övergångar, uppföljningar och kunskapsutveckling för nyanlända med en tydlig ansvarsfördelning där rektors ansvar och EHT's roll framgår
- Studiehandledning där tid avsatts för samarbete mellan ämneslärare och studiehandledare
- Förberedelsegrupp med garanterad undervisningstid
- En individuell inkluderingsplan baserad på elevens kartläggning/kunskapsnivå
- Återkommande kompetensutveckling inom området
- Tolk i kontakten med vårdnadshavare
- Modersmåls lärare som är med på föräldramöten på skolan
- Individuella beslut om SVA
- Satsning på förstälärare inom området
- Gemensamt förhållningssätt och tydliga regler
- Samtalsstöd/samtalsgrupper på skolan för nyanlända elever
- Läxhjälp och extra lästimmar för nyanlända

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	2
Beskrivning av uppdrag.....	4
Organisation	5
Beslut undervisningsgrupp	5
Kartläggning	5
Rutiner eller handlingsplan för arbete med nyanlända.....	5
Garanterad undervisningstid.....	6
Samverkan med vårdnadshavare	6
Övergång	6
Inkluderande arbetssätt.....	6
Kompetensutveckling	6
Kunskapsutveckling	7
Kartläggning	7
Undervisning i alla ämnen.....	7
Rutiner för uppföljning.....	7
Elevernas kunskapsutveckling	7
Extra anpassningar och särskilt stöd	8
IKT	9
Studiehandledning	9
Språkutveckling.....	10
Modersmålsundervisning	10
Svenska som andraspråk	10
Språkutvecklande arbetssätt	10
Social utveckling	10
Källor.....	11

Beskrivning av uppdrag

Syftet med uppdraget är att förbättra nyanländas lärande samt hitta framgångsfaktorer och hinder som påverkar nyanländas lärande.

Under våren 2014 fick grundskoleutvärderarna uppdraget att följa ett antal nyanlända elevers skolgång. Uppdraget gavs i samband med att Stockholms stad tog fram nya rutiner för mottagande av nyanlända. Dessa rutiner fastställdes i december 2014. Från och med 2016 gäller ny lagstiftning för nyanländas lärande och i februari kom Skolverket ut med Allmänna råd för nyanlända elevers utbildning.

En grupp på 14 elever valdes ut av Start Järva¹ i slutet av vårterminen 2015. Eleverna hade fått en skolplacering och därefter genomgått en första kartläggning i Start Järvas regi under höstterminen 2014. Urvalet bestod av elever som började i förskoleklass, årskurs 3 och årskurs 6. Utvärderingen var planerad att löpa över fyra år, d.v.s. under den tid som eleverna räknas som nyanlända.

Utvärderarnas uppdrag innebar att genomföra elev- och lärarintervjuer, lektionsobservationer och bedömningar av dokumentation.

Fram till och med höstterminen 2016 har åtta av de utvalda eleverna flyttat från Stockholms stad och därför bytt skola

Bland de övriga sex eleverna är det flera som bytt skola inom staden under det första året. De sex eleverna var under hösten 2016 placerade på följande skolor:

- Akalla grundskola, elev i årskurs 8
- Gullingskolan, elev i årskurs 5
- Kista grundskola, elev i årskurs 8
- Knutbyskolan, elev i årskurs 5
- Kvarnbyaskolan, elev i årskurs 2
- Kvarnbackaskolan, elev i årskurs 2

Mellan åren 2015-2016 har utvärderarna genomfört 13 elevintervjuer, 18 lärarintervjuer, 20 lektionsobservationer samt analyserat den dokumentation som skolorna upprättat kring elevernas kunskapsutveckling. De lärare som intervjuades var de som hade bäst överblick över elevens totala skolsituation och dessa valdes ut av respektive skolas rektor.

Endast tre av skolorna har skickat in efterfrågad dokumentation om elevernas kunskapsutveckling.

Sammanställningen är uppdelad i fyra huvudområden för nyanländas lärande:

- Organisation
- Kunskapsutveckling
- Språkutveckling
- Social utveckling

¹ Start Järva heter nu Start Stockholm

Organisation

Beslut undervisningsgrupp

Alla elever har placerats åldersadekvat. Anledningen till detta är enligt några av pedagogerna att det annars kan blir svårt med skolplikten och det sociala i senare år. Ingen av skolorna har uppgett att elevens skolbakgrund och förkunskaper styrt årskursplaceringen.

De elever som hösten 2016 gick årskurs två fick en direktplacering och all sin undervisning i förskoleklass. Eleverna som hösten 2016 gick i årskurs fem eller åtta hade under sitt första läsår, 2015/16 placering i ordinarie klass, men fick större delen av undervisningen i någon form av förberedelsegrupp. Eleverna som gått i förberedelsegrupp lyfter denna organisation som en framgångsfaktor.

De elever som började i förberedelsegrupp fick oftast undervisning i ett eller flera praktisk/estetiska ämnen i ordinarie klass. Orsaker som angavs till inkluderingen i dessa ämnen var antingen att man bedömde att dessa ämnen var enklare för de nyanlända eleverna att delta i eller att det var en rutin på skolan. Ingen av skolorna hänvisade till en kartläggning eller den enskilda elevens kunskapsnivå.

Undervisningen i de teoretiska ämnena gavs i förberedelsegruppen med tyngdpunkt på undervisning i svenska. Flera lärare påtalade vikten av att förberedelsegrupperna inte får vara för stora.

Beslut om övergång till ordinarie klass fattas av lärare i förberedelsegrupp, modersmåls- lärarna eller speciallärare, antingen enskilt eller tillsammans. Övergångarna genomfördes oftast succesivt och alltid utifrån enskild elev.

Övergångarna till ordinarie klass försvårades i vissa fall av brist på kommunikation mellan överlämnande och mottagande lärare. Flera lärare lyfter vikten av att rektor är delaktig i processen kring övergången.

Kartläggning

Samtliga elever har genomgått den första kartläggningen på Start Järva. Den har följt med eleven till skolan men flera av lärarna påpekar att de inte fått ta del av den. En del lärare som fått kartläggningen upplever att den varit för bristfällig.

Rutiner eller handlingsplan för arbete med nyanlända

Flera av skolorna saknar tydliga och kända rutiner för arbetet med nyanlända. Lärarna signalerar en osäkerhet om de eventuella rutinerna för nyanlända finns dokumenterade. Det finns ett flertal rutiner inom andra områden på skolorna. Dessa rutiner gäller skolornas samtliga elever och kommer till gagn även för de nyanlända, t ex rutiner för inkludering och språkutvecklande arbetssätt.

Skolorna har ett ökar antal nyanlända och bland dessa elever ett ökat antal med kort skolbakgrund. Detta har försvårat arbetet de eventuella inarbetade rutiner som skolan har.

Garanterad undervisningstid

Flera lärare uttrycker osäkerhet i om elever i förberedelsegrupperna får den garanterade undervisningstiden.

Hösten 2016 ingår eleverna i sin respektive hemklass och får därmed den garanterade undervisningstiden tillsammans med övriga i klassen.

Samverkan med vårdnadshavare

Lärarna beskriver ett relativt bra samarbete med vårdnadshavare, men språkförbistringen har försvårat kommunikationen. Samtliga skolor har någon gång använt sig av tolk vid möten vårdnadshavare och beskriver det användandet som en framgångsfaktor.

Flera skolor har involverat modersmållärarna i samarbetet till exempel genom att ha med dessa lärare på utvecklingssamtal eller föräldramöten.

Det finns exempel där vårdnadshavares språkutveckling och ökade förståelse för det svenska skolsystemet över tid förbättrat kommunikationen med skolan och även gett eleverna ett ökat stöd hemifrån vad gäller skolarbetet

Övergång

Flera av lärarna uttrycker en avsaknad av rutiner vad gäller information vid mottagande och överlämnande av nyanlända elever från andra skolor.

Rutiner saknas även för utbyte av information vid övergången från förberedelsegrupp till ordinarie klass. Detta får till följd att extra anpassningar som gjorts för eleven i förberedelsegruppen inte med självklarhet följer eleven i den ordinarie klassen. Vissa skolor har fungerande rutiner medan andra skolor saknar det, vilket enligt lärarna blivit ett tydligt hinder för elevernas kunskapsutveckling.

Det är oklart om och på vilket sätt överlämning skett för de elever som bytt skola i annan kommun eller annat land.

Inkluderande arbetssätt

Några lärare uttrycker att skolorna utvecklat inkluderande arbetssätt som bidrar till de nyanlända elevernas lärande. Ett exempel på framgångsfaktor är inkludering som prioriterat utvecklingsområde under en längre tid. Ett annat exempel är att använda ett språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen.

Några skolor har förstelärare som arbetar med ett språkutvecklande arbetssätt på skolan. Lärarna berättar att EHT är det forum som skolorna använder för att lyfta elevernas lärande och behov av stödåtgärder för dessa elever.

Kompetensutveckling

En skola har genrepdagagogik som ett gemensamt arbetssätt på skolan. Skolan har en strategi för att kompetensutveckla och ge stöd till personalen över tid inom detta område. Lärarna upplever att den strategin är en framgångsfaktor.

Kunskapsutveckling

Kartläggning

För de elever som börjar i en förberedelsegrupp ansvarar lärarna och EHT för den kartläggning som skolan själv ansvarar för. Lärarna uttrycker vikten av att en kartläggning görs.

Eleverna i årskurs 1 gör samma kartläggningar i ämnen som övriga elever i klassen.

För två av eleverna som nu går i årskurs sju uttrycker lärarna en osäkerhet i, om eleverna kommer att klara godkända betyg i årskurs nio. De anger tidsfaktorn som det största hindret och inte arbetssätt, extra anpassningar eller särskilt stöd. De säger att blir svårt att kompensera de luckor dessa elever har, då grundskoletiden är begränsad.

Undervisning i alla ämnen

Elever i de yngre åldrarna placerades i ordinarie klass direkt och fick då undervisning i alla ämnen. Samtliga elever läste svenska som andra språk. Rutinen för hur beslut fattas om att den enskilde eleven ska läsa svenska som andra språk ser olika ut. På några av skolorna fattas generella beslut att samtliga elever på skolan ska läsa SVA. På övriga skolor fattas individuella beslut.

Elever i de äldre åldrarna läste inte alla ämnen under den tid de gick i förberedelsegruppen. Vid övergången till ordinarie klass får eleverna undervisning i fler ämnen.

För de elever som nu går i årskurs sju tog det tre terminen innan de fick undervisning i samtliga ämnen. Från hösten 2016 ingick alla eleverna i sin ordinarie klass.

Rutiner för uppföljning

Skolorna har inte visat några dokumenterade rutiner för hur kunskapsutvecklingen följs upp för de nyanlända eleverna. Några lärare uttryckte en osäkerhet om de förväntades upprätta en IUP för de nyanlända eleverna. I intervjuerna framkommer att elevhälsoteamen har ett ansvar för uppföljning av eleverna som går i förberedelsegrupp. För eleverna som enbart går i ordinarie klass sker uppföljning enligt klassens rutiner. Det är inte alltid som dessa rutiner är dokumenterade.

Elevernas kunskapsutveckling

Efter vårterminen i årskurs 1 bedömdes eleverna ha godtagbara kunskaper i alla ämnen utom SVA och modersmål.

Eleverna som nu går i årskurs 2 har följt samma kunskapsutvärderingar som övriga elever i klassen. Lärarna för dessa elever var till skillnad från årskurs 1 mer osäkra på om eleverna skulle nå kunskapskraven i årskurs 3.

Eleverna i årskurs 4 brukar göra nationella prov i årskurs 3. Lärarna var osäkra på om proven genomförts för dessa elever. I övrigt följer eleverna samma kunskapsutvärderingar som övriga elever t.ex. LUS för läsutveckling och Diamant för matematik. Ofta är speciallärare involverade i denna bedömning och som gäller alla elever i klassen.

Efter vårterminen i årskurs 4 har vi tagit del av dokumentationen för en elev. Eleven bedöms ha godtagbara kunskaper i alla ämnen.

För eleverna i årskurs 7 gör lärarna inga speciella bedömningar för de nyanlända. De ingår i den ordinarie undervisningen och kunskapsbedömningen. Lärarna är tveksamma till att eleverna kommer att nå kunskapskraven i årskurs 9 oberoende av arbetssätt och stöd. Tveksamheten kopplas inte till kunskapsbedömningen i de olika ämnena utan bygger på en generell uppfattning om att tiden i grundskolan är för kort. Lärarna upplever att eleverna kommer in sent i det svenska skolsystemet och hinner därför inte erövra skolspråket.

Eleverna i årskurs 7 uttrycker en osäkerhet i om de kommer att få betyg i samtliga ämnen i slutet av terminen.

Efter vårterminen i årskurs 7 har vi tagit del av dokumentationen för en elev. Eleven har fått minst E i alla ämnen, en tredjedel var B eller A.

En skola har under hösten anställt en förstelärare i betyg och bedömning.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Det fanns exempel på extra anpassningar för eleverna i årskurs 2. Detta gällde i matematik och svenska som andraspråk. Det kunde innebära att klassens delades in i mindre grupper eller att lärare arbetade riktat mot nyanlända i klassrummet. Ett annat exempel var en skola som under en period gav nyanlända mer tid för undervisning i SVA.

För eleverna i årskurs 5 gavs ibland stöd utanför klassen i svenska, NO och SO. Detta stöd gavs i den förberedelsegrupp de tidigare tillhört.

För en elev i årskurs 8 bedömde lärare att den sociala utvecklingen var viktigare än kunskapsutvecklingen. Detta innebar en avvaktan i att utreda elevens behov av särskilt stöd, trots att lärare bedömde att eleven inte kommer att nå kunskapskraven i årskurs 9. Det fanns även exempel på upprättat åtgärdsprogram för nyanländ elev som inte var känt av alla undervisande lärare.

Skolorna anordnade riktade stödinsatser till nyanlända i form av läxläsning där eleverna valde att inte delta. En elev förklarade detta med att lärarna på läxläsningen inte kunde hans modersmål.

Det fanns exempel på extra anpassningar som gjorts för eleven när den gick i förberedelsegruppen, men där den överlämnande lärare var orolig för att dessa insatser inte skulle fortsätta i den ordinarie klassen.

Av de skolor som lämnat dokumentation fanns inget upprättat åtgärdsprogram. En av eleverna har förslag på utvecklingsområden för skolorna i arbetet med nyanlända och stödinsatser. Hen anser att en obligatorisk lästimme varje vecka och en lästimme extra för nyanlända skulle vara ett bra stöd för eleverna.

Samtliga elever har under hösten 2016 placering i respektive hemklass och endast delvis stöd. Det stöd som eleverna ges kan vara i form av mindre grupp med speciallärare, studiehandledning och SVA undervisning. Det framkommer inte på vilket sätt några av skolorna beslutat om SVA för eleverna.

IKT

Skolorna som eleverna går på har tillgång till digitala hjälpmedel som används och förstärker lärandet. Några av eleverna går på skolor som har 1:1 lösningar med ipads. Inläsningstjänst används på en av skolorna.

De nyanlända eleverna har tillgång till en egen ipad och använder detta verktyg frekvent. De får t.ex. stöd av tal- och skrivsyntes, söker information och översätter ord. Lärarna bedriver ett språkutvecklande arbetssätt där digitala hjälpmedel utvecklar lärandet. En skola har även tagit fram ett eget digitalt läromedel.

Eleverna i alla årskurserna bekräftar att de har stort stöd i lärandet av ipads och andra digitala hjälpmedel. Eleverna i de äldre åldrarna lyfter vikten av att få ta med sin Ipad hem för att kunna använda den vid översättning och läxor/inlämningsuppgifter.

Studiehandledning

Flera av eleverna erbjuds studiehandledning, i samtliga fall en timme per vecka. En elev får inte studiehandledning på grund av att skolan inte hittat studiehandledare i aktuellt språk. En annan elev har själv valt bort studiehandledningen och en tredje elev erbjuds inte, trots att elevens mentor bedömer att eleven har behov av studiehandledning.

Samarbetet mellan undervisande lärare och studiehandledare ser olika ut. I vissa fall finns ingen gemensam tid för samplanering, vilket leder till att studiehandledaren får uppdraget via eleven. I andra fall finns ett nära samarbete där studiehandledaren aktivt deltar i undervisningen. Det finns större möjligheter till samarbete på de skolor där studiehandledarna är anställda av skolorna.

Flera lärare uttrycker ett behov av mer studiehandledning, både för samplanering och för mer tid i fler ämnen, tillsammans med eleven.

Eleverna uttrycker i intervjuerna att studiehandledningen är ett stöd i lärandet.

I intervjuerna på höstterminen 2016 berättat en av eleverna att hen valt att inte ha studiehandledning. Orsaken är att det enligt eleven skapar förvirring eftersom lärarna instruerar på olika sätt, till exempel i matematik. På en annan skola berättar läraren att berörd elev inte har någon studiehandledning och att elever ibland kan få för mycket hjälp och blir passiva. För en elev i 6-8 är det oklart huruvida eleven har studiehandledning. Elevens mentor tror eleven har studiehandledning men det visar sig att eleven läser modersmål och inte får någon studiehandledning. Detta trots att mentor ser ett tydligt behov av studiehandledning.

Språkutveckling

Modersmålsundervisning

Alla elever utom en läser modersmål. För den elev som inte ges modersmålsundervisning är orsaken att skolan inte hittat lärare i aktuellt språk. De flesta modersmålslärare är även elevens studiehandledare.

Svenska som andraspråk

Samtliga elever läser svenska som andraspråk.

Beslut om SVA ser olika ut på de olika skolorna. På visas skolor sker beslut individuellt och på andra skolor har alla elever SVA.

Språkutvecklande arbetsätt

Skolorna som eleverna går på bedriver ett medvetet språkutvecklande arbetsätt för samtliga elever och lärarna lyfter detta som en framgångsfaktor för de nyanlända eleverna. Skolorna har en plan för hur alla lärare ska få utbildning i språkutvecklande arbetsätt. En lärare i årskurs 1 lyfter direktplacering som en framgångsfaktor där nyanländas klasskamrater kan stötta språkutvecklingen bl.a. genom medveten placering i klassrummet, där nyanlända får arbeta nära elever som behärskar det svenska språket. Läraren såg inte samma möjligheter till språkutveckling i en förberedelsegrupp. Detta bekräftas av lärare i årskurs 7 som lyfter vikten av det språkbad eleven får i den ordinarie klassen.

En av skolorna har sedan tidigare ett språkutvecklande arbetsätt som genomsyrar all undervisning. På en av skolorna har man hösten 2016 anställt en förstelärare i språkutvecklande arbetsätt.

Social utveckling

Efter tre terminer i svensk skola uttrycker lärarna att samtliga elever är socialt integrerade i klassen. De har kompisar i klassen, de upplevs vara trygga och respekterade. I början hade flera av eleverna svårigheter med att få kontakt med klasskamrater, en del var ledsna och hade det svårt att följa regler. Lärarna beskriver ett utanförskap i början, men samtliga elever har haft en positiv social utvecklingskurva.

Eleverna bekräftar lärarnas bild. De säger att de trivs, känner sig trygga och har kompisar. De beskriver svårigheter med det sociala samspelet den första tiden och att det snabbt ändrades.

Enligt lärarna ligger framgångsfaktorerna i ett gemensamt förhållningssätt och trivselregler. Dessa gäller för alla elever och personal och är inte speciellt framtagna för nyanlända elever. Några lärare lyfter vikten av att de nyanlända eleverna till en början bör få finnas i det mindre sammanhang som förberedelsegruppen kan erbjuda.

Att hjälpa de elever som har traumatiska upplevelser med sig är ett utvecklingsområde. En av lärarna poängterar vikten av samtalsstöd för de nyanlända elever som bär med sig känslor, upplevelser och tankar från tidigare händelser. Därför borde det finnas samtalsgrupper för dessa elever.

Det finns exempel på elev som när den integrerats i grundskoleklass ändå söker sina sociala kontakter med eleverna från den gamla förberedelsegruppen. Till viss del upplevde lärarna att det hämmade elevens lärande och språkutveckling.

Lärarna ser elevhälsan och kurator som viktiga stödfunktioner på skolan.

Källor

Skollagen

Lgr 11

Allmänna råd

Lektionen är helig; Steinberg

Struktur, kultur, ledarskap

Formativ bedömning i praktiken, Wallberg

Nyanlända elever i mitt klassrum, Basaran

Lyckas med digitala verktyg i skolan, Steinberg

Språk i alla ämnen, Stenhagen

Nyanländas lärande, Bunar

2016-12-08

Viktor Engström och Anita Fagervall